

محاسبه شاخص توسعه انسانی - کشور، استان تهران و شهرستانهای آن

دکتر محمدجواد محمودی^۱

چکیده

اندازه گیری میزان رشد یافتگی جوامع بر اساس سطح تولید یا درآمد سرانه در جهان از حدود پنجاه سال پیش مورد توجه قرار گرفته است. انجام این کار که در زندگی های ابتدائی و ساده انسان در گذشته می توانست به آسانی صورت گیرد، امروز کار مشکلی است. چرا که رشد یافتگی جامعه شامل جنبه های کمی می باشد در حالی که توسعه اقتصادی شامل جنبه های کیفی نیز می شود به همین دلیل برای سنجش میزان توسعه یافتگی جوامع و مقایسه بین آنها از یک سری شاخص های دیگر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی استفاده می شود. یکی از این شاخص ها، شاخص توسعه انسانی (HDI) می باشد.

از سال ۱۹۹۰ به بعد، برنامه توسعه سازمان ملل متحد هر ساله یک گزارش توسعه انسانی منتشر که در آن اندازه این شاخص برای هر کشور محاسبه می شود و کلیه کشورها بر اساس آن رتبه بندی می شوند. چنانچه در گزارش سازمان ملل شرح داده شده اندازه این شاخص همواره بین (۰) و (۱) قرار دارد. کشورهایی که اندازه شاخص توسعه انسانی آنها $0/9$ و بیشتر باشد دارای توسعه انسانی خیلی بالا، کشورهایی که اندازه شاخص توسعه انسانی آنها بین $0/8$ و $0/9$ باشد دارای توسعه انسانی بالا، کشورهایی که دارای اندازه $0/5$ تا کمتر از $0/8$ هستند دارای توسعه استانی متوسط و کشورهای دارای اندازه کمتر از $0/5$ دارای توسعه انسانی پائین تلقی و نامیده شده اند. هدف گزارش حاضر محاسبه شاخص توسعه انسانی و مولفه های آن برای کشور، استان تهران و هر یک از شهرستانهای آن با استفاده از آمارهای موجود کشور در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ است.

تاکنون محاسبه شاخص توسعه انسانی برای محدوده های کوچکتر از استان در کشور انجام نشده است و دلیل آن بیشتر فقر آمارهای تفصیلی در محدوده های کوچکتر از استان در زمینه تولید ناخالص داخلی بوده است. به هر حال تحقیق حاضر از جهتی به منظور ایجاد انگیزه در تولید آمارهای تفصیلی لازم در محدوده های شهرستانی صورت گرفته است.

واژگان کلیدی

شاخص توسعه انسانی، درآمد سرانه تعدیل شده، پیشرفت تحصیلی

۱ - عضو هیأت تحریریه فصلنامه جمعیت، عضو هیأت علمی دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

اندازه گیری بهره مندی انسانها از زندگی، امریست در نهایت پیچیدگی که پرداختن به آن پیشینه ای چند ده ساله دارد. بدیهی است برای زنده ماندن و بهره مند شدن، غذا و ایمنی دو شرط ابتدائی است. تامین غذا از کمترین کمیت و کیفیت برای تنها زنده ماندن آغاز و به بیشترین حدود که امروزه برای گروه هائی از مردم فراهم شده رسیده است. تن پوش و سرپناه ایمنی لازم (و نه لزوماً کافی) انسان را در برابر عوامل پیرامونی سرما و گرما، بیماریها، جانوران و خطرات دیگر تامین می کند. این منظور نیز در ابتدا با استفاده از پشم و پوست حیوانات برای تن پوش و سنگ و چوب و امکانات دیگر طبیعت برای سرپناه حاصل شده است. اما تامین غذای بیشتر، متنوع تر و بهتر و سطوح ایمنی بالاتر و بهره مندی و لذت بیشتر از زندگی مستلزم کار و تجربه طولانی و تاریخی انسان بوده است که ضمن آن افزایش، گسترش و ترکیب دانسته های او منجر به پدید آمدن دانش ها شد. به این ترتیب اعتلای کمیت و کیفیت بهره مندیها نیازمند افزایش دانش های انسان گردید که قهرآدر تمام جهات توسعه یافت. بهداشت و درمان به وجود آمد. صنعت و تکنولوژی، راه و وسایل ارتباطی، حمل و نقل، تجارت، نظام های قضائی، آموزش، مسافرت، تفریحات، هنرها و ... گسترش پیدا کرد و دامنه بهره مندیهای انسان به صورت تصاعدی افزایش و ژرفا یافته و دنیای امروز را به وجود آورد که همچنان در مسیر تکامل به پیچیدگی بیشتر، گسترش سریع تر و سرعت افزون تر پیش می رود. در چنین شرایطی چگونه می توان بهره مندی افراد و گروه ها را از این مجموعه نعمات طبیعی و دست آوردهای انسان اندازه گیری و با افراد و گروههای دیگر مقایسه کرد؟ بدیهی است این کار از حالات ساده می تواند آغاز شود و امکان نداشته است که در ابتدا به جهات و جنبه های کثیرالوجوه بهره مندی پرداخته شود. پس ناگزیر و شاید بیشتر با این باور که قدرت مالی فرد یا گروه، شاخص اصلی بهره مندی است، در ابتدا به اندازه گیری آن به عنوان معیار کیفیت زندگی

پرداخته شده است. بنابراین از گذشته های دورمقایسه های ابتدائی بر اساس میزان دارائی، مبنای قضاوت و تمیز غنی از فقیر بوده است.

سیراندازه گیری و مقایسه بهره مندی انسانها که از حدود شش دهه پیش آغاز شده چنین بوده است که ابتدا در سطح بین المللی در آمد سرانه هر کشور را محاسبه یا برآورد و با یکدیگر مقایسه و در جداولی رتبه بندی کرده اند. برای این کار تولید ناخالص داخلی هر کشور (GDP) و سرانه آن (GDPP) ملاک قرار داده شد و این کار براساس این فرض بود که رشد اقتصادی کشور خود به خود به بهبود اقتصاد گروه ها و طبقات فقیر می انجامد. اما آمارهای جهانی، خلاف این برداشت و در مواردی عکس آن را نشان می داد. به این ترتیب، ملاک ناقص پیشرفت کشورها، قدرت مالی سرانه آنها بود که نشان نمی داد کالاها و خدمات چگونه توزیع می شود و چه میزان از عدالت در توزیع دست آوردها وجود دارد و دورتر از آن چه نسبتی از مساوات در جنبه های دیگر زندگی مانند بهره مندی از آموزش، بهداشت، حقوق اجتماعی و بسیار موضوع های دیگر به دست می آید. بنابراین بطور کلی میزان و چگونگی دسترسی به منابع و امکانات مادی و معنوی به اضافه عدالت در توزیع دست آوردها و رعایت حقوق و شان انسان است که به عنوان یک مجموعه، می تواند اندازه بهره مندی را در یک کشور نشان دهد و این مفاهیم در تعریف رشد که صرفاً گویای قدرت اقتصادی یک ملت است نمی گنجد. آنچه به تدریج ذهن محققان، اقتصاددانان و مسئولان سیاسی کشورها را متوجه خود کرد این بود که به جای مفهوم یک بعدی رشد، مفهومی جامع مورد نیاز است که رشد را نه تنها در وجه اقتصادی بلکه در وجوه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و زیست محیطی و نیز در نظر گیرد. نیاز به تعریف رشد چند جانبه به تعریف توسعه منجر شد. در تعریف، "**رشد اقتصادی** یک کشور عبارت است از افزایش تولید ملی واقعی سرانه آن کشور در طول یک دوره بلند مدت" اما "**توسعه اقتصادی** فرآیندی است که در یک رشته تحولات و تغییرات بنیادی در ساختارهای

اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه به وقوع می پیوندد.^{۱۱*} پس رشد مفهومی یک بعدی است اما توسعه معنایی چند بعدی با وجه معنوی و مردمی دارد. برای حصول توسعه بایستی به رشد‌ها در زمینه های جداگانه دست یافت. میزان توسعه به میزان رشد در هر زمینه و کثرت زمینه های رشد بستگی دارد. برای اندازه گیری توسعه، اندازه گیری میزان رشد در زمینه های گوناگون لازم است. از طرفی نظر به اینکه در مفهوم توسعه مجموعه بهره‌مندیهای انسانی مطرح است و در این مفهوم به شأن و منزلت انسان توجه می شود و تأمین نیازهای گوناگون و ارضای همه خواسته های او مدنظر قرار دارد، پس آنرا **توسعه انسانی** نامیده اند. باید توجه کرد که توسعه انسانی از دیدگاه فلسفی به معنا و مفهوم توجه و احترام به فردیت انسان است، به این معنی که توسعه انسانی نیل هر فرد به خواسته ها و آرزوهای فردیش را هدف قرار می دهد و نمی خواهد که افراد انسانی به عنوان اجزائی در یک مجموعه یکدست شده، همگی تابع الگوهای مادی و معنوی ثابت و یکنواختی باشند که برای یک جامعه در نظر گرفته می شود و بدون توجه به تفاوت های فردی انسانها به آن تکلیف و تحمیل می گردد. هر فرد بایستی بتواند **با رعایت حدود خود و حقوق دیگران** در مسیر نیل به تمام نیازها و آرزوهای شخصی پیش رود. در اولین گزارش توسعه انسانی در سال ۱۹۹۰، توسعه به صورت **فرآیند گسترش انتخاب های انسانی** تعریف شده است. واژه انتخاب لزوماً به مردم بر می گردد و منظور آن است که مردم در کانون توسعه قرار دارند و اعتلای زندگی آنها، اساس توسعه جامعه است. از طرفی فرد انسانی با دانش و کار خود رشد و توسعه را به وجود می آورد. پس **فرد انسان هم هدف توسعه و هم ابزار توسعه** است اما به عنوان اصلی ترین ابزارها.

براساس این تفکرات، اندازه گیری بهره مندی انسانها در زمینه های گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی با تهیه معیارهایی در هر زمینه آغاز گردید. این معیارها

*- مبانی توسعه اقتصادی - دکتر روزبهان،

که برای اندازه‌گیری بهره‌مندی در وجوه گوناگون کار و زندگی تعریف می‌شوند معیارهای توسعه نام دارند. یکی از این معیارها شاخص **کیفیت فیزیکی زندگی موریس** است که از سه شاخص جزئی، امید زندگی در یک سالگی، مرگ و میر نوزادان و باسوادی، با وزن‌های مساوی، در اواخر دهه ۶۰ میلادی پیشنهاد گردید و از آن نتایجی تحلیلی به دست آمد.

شاخص دیگر **شاخص ترکیبی توسعه اجتماعی** است که توسط موسسه تحقیقات برای توسعه سازمان ملل در سال ۱۹۷۰ تهیه شد و از ترکیب ۷۳ شاخص جزئی با وزن‌های متفاوت محاسبه می‌شود. این شاخص‌های جزئی از جمله در زمینه‌های امید زندگی در زمان تولد، سرانه مصرف پروتئین، برق، انرژی، فولاد، نسبت ارزش افزوده بخش صنعت در اقتصاد، درصد ثبت نام در مدارس به کل جمعیت در سن تحصیل، تیراژ روزنامه برای هر هزار نفر، ارزش سرانه بازرگانی خارجی و با وزنهای متفاوت محاسبه شده است.

چنانکه گفته شد از سال ۱۹۹۰ به بعد **برنامه توسعه سازمان ملل متحد**، هر ساله یک **گزارش توسعه انسانی** برای کشورهای جهان منتشر می‌کند. در این گزارش کشورهای پنج‌قاره از نظر تعداد زیادی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی مانند آموزشی، بهداشتی، سیاسی، زیست‌محیطی، سهم زنان در اشتغال و درآمد و غیره با یکدیگر مقایسه می‌شوند. اما مقایسه کلی کشورها از دیدگاه توسعه، با استفاده از یک شاخص کلی به نام **شاخص توسعه انسانی** صورت می‌گیرد.

شاخص توسعه انسانی (HDI)

این شاخص میانگین حسابی اندازه های سه شاخص دیگر با وزن های مساوی است این سه عبارتند از شاخص امید زندگی E، شاخص آموزش Ed و شاخص تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه P.

$$HDI = \frac{E + Ed + P}{3}$$

چنانکه ذیلاً خواهد آمد اندازه هر یک از این سه شاخص بین صفر و یک قرار دارد و بنابراین اندازه شاخص توسعه انسانی هم در هر جامعه عددی است بین (۰) و (۱). کشورهای که اندازه شاخص توسعه انسانی آنها ۰/۹ و بیشتر باشد دارای توسعه انسانی خیلی بالا، کشورهایی که اندازه شاخص توسعه انسانی آنها بین ۰/۸ و ۰/۹ باشد دارای توسعه انسانی بالا، آنهایی که دارای اندازه ۰/۵ تا ۰/۸ هستند دارای توسعه انسانی متوسط و بقیه که دارای اندازه کمتر از ۰/۵ اند دارای توسعه انسانی پائین تلقی و نامیده شده اند.

هدف گزارش حاضر، محاسبه شاخص توسعه انسانی و مولفه های آن، برای کشور، استان تهران و شهرستانهای ۱۳ گانه آن بوده است. محاسبه این شاخص برای محدوده شهرستانهای کشور تاکنون صورت نگرفته زیرا فقر اطلاعات و آمارهای تفصیلی لازم به ویژه در مورد امید زندگی و تولید ناخالص داخلی در قالب شهرستان این امکان را فراهم نکرده است. با وجودی که این مشکل همچنان پابرجاست، یک انگیزه این گزارش جلب توجه و علاقه مراجع آماری به تهیه اطلاعات لازم در قالب محدوده های جغرافیایی کوچکتر از استان است.

متغیر (Indicator) و شاخص (Index)

برای هر یک از آیتم های امید زندگی، آموزش و تولید ناخالص داخلی سرانه شاخصی تعریف شده که اندازه آن در هر جامعه از آمارهای مربوطه محاسبه می گردد. اما برای آنکه بتوان اندازه هر یک از این شاخص ها را در چند کشور

مقایسه کرد، لازم است علاوه بر محاسبه شاخص، به حداقل و حداکثر اندازه آن در آن کشورها توجه کرد.

درباره امید زندگی و آموزش اگر حداقل و حداقل اندازه شاخص در چند جامعه مورد مقایسه را با i_M و i_m و اندازه آن در جامعه مورد نظر با I و اندازه شاخص آنرا با I نشان دهیم داریم:

$$I = \frac{i - i_m}{i_M - i_m}$$

اندازه شاخص همواره بین صفر و یک قرار دارد.

شاخص امید زندگی (E)

اگر اندازه شاخص امید زندگی در چند جامعه مورد مقایسه، حداکثر e_M ، حداقل e_m و برای جامعه مورد نظر e_i باشد. شاخص امید زندگی این جامعه چنین

$$E_i = \frac{e_i - e_m}{e_M - e_m} \quad \text{به دست می آید:}$$

در سال ۱۹۷۷ آمارهای جهانی حداقل و حداکثر امید زندگی در کشورهای مورد مقایسه را ۸۵ و ۲۵ سال نشان می دهد که این ارقام تاکنون مورد استفاده هستند بنابراین همواره داریم:

$$E_i = \frac{e_i - 25}{85 - 25} = \frac{e_i - 25}{60}$$

در این گزارش اندازه e_i و E_i برای کشور، استان و شهرستان های تهران در شش سال، با استفاده از ارقام سرشماری جمعیت در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵، به روشهای کارشناسی جمعیت شناختی محاسبه و در جداول شماره ۲۲ و ۲۳ ثبت شده است.

شاخص آموزش (Ed)

این شاخص، از ترکیب دو شاخص دیگر به دست می آید یکی شاخص «درصد باسوادی بزرگسالان» (L) و دیگری شاخص «نسبت ترکیبی ثبت نام ناخالص در سطوح ابتدائی، متوسطه و عالی» (R).

شاخص در صد باسوادی بزرگسالان:

اگر در چند جامعه مورد مقایسه درصد یا شاخص باسوادی افراد ۱۵ ساله و بالاتر با l نشان داده شود نظر به اینکه مقادیر حداکثر و حداقل این درصد برای همه جوامع ۱۰۰ و صفر می باشد بنابراین شاخص باسوادی برای یک جامعه شماره i ، $L_i = \frac{l_i - 0}{100 - 0} = \frac{l_i}{100}$ است. در این گزارش درصد باسوادی افراد ۱۵ ساله و بالاتر با استفاده از ارقام سرشماری جمعیت در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به روش های کارشناسی جمعیت شناختی برای کل کشور، استان و شهرستان های تهران در شش سال محاسبه و در جدول ۲۴ ثبت شده است.

شاخص «نسبت ترکیبی ثبت نام ناخالص در سطوح ابتدایی، متوسطه و عالی» در مناطق و سالهای مختلف:

میانگین حسابی درصدها یا شاخص های تعداد دانش آموزان در هر یک از سه دوره تحصیلی نامبرده، به جمعیت در سن تحصیل در آن دوره به عنوان نسبت ترکیبی ثبت نام ناخالص در مجموع سه دوره فوق به کار رفته است. اگر این میانگین درصدها را با r نشان دهیم مقادیر حداکثر و حداقل آن در همه جامعه ها می تواند ۱۰۰ و صفر باشد بنابراین شاخص برای جامعه i ام چنین به دست می آید:

$$R_i = \frac{r_i - 0}{100 - 0} = \frac{r_i}{100}$$

در این گزارش تعداد دانش آموزان در این دوره ها از سازمان آموزش و پرورش و نیز مدیریت آموزش و پرورش استثنائی شهر تهران و سازمان آموزش و پرورش و نیز مدیریت آموزش و پرورش استثنائی شهرستان های تهران و تعداد دانشجویان از

موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری و نیز اداره کل فناوری اطلاعات دانشگاه آزاد اسلامی دریافت شده است. از طرفی تعداد جمعیت در سن تحصیل در هر یک از دوره ها با استفاده از ارقام سرشماری ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ به روشهای کارشناسی جمعیت شناختی برای کل کشور، استان و شهرستان های تهران محاسبه و درصد های مربوطه در جدول ۲۵ درج شده است. برای محاسبه شاخص آموزش، L_i با ضریب ۲ و R_i با ضریب ۱ با یکدیگر جمع شده و به ۳ تقسیم می شوند. نتیجه برای کل کشور، استان و شهرستان های تهران در جدول ۲۶ داده شده است.

$$Ed_i = \frac{2L_i + R_i}{3}$$

شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی تعدیل شده (PPP\$)

این شاخص با استفاده از اندازه تولید ناخالص داخلی یک کشور به قیمت ثابت محاسبه می شود. مراحل محاسبه این شاخص به نحوی که در جدول شماره ۲۷ مشاهده می شود از این قرار است:

رقم تولید ناخالص داخلی کشور به میلیارد ریال در سطر اول به جمعیت کل کشور در سطر دوم تقسیم شده و تولید ناخالص داخلی سرانه به هزار ریال در سطر سوم ثبت شده است. اما این رقم تولید سرانه به قیمت جاری است و برای واقعی کردن آن از شاخص بهای تولید کننده در ایران در سالهای مختلف و انتخاب سال ۸۱ به عنوان سال پایه در سطر چهارم استفاده شده است (این شاخص بها در سالهای مختلف، خود بر اساس شاخص سال پایه ۱۳۷۶=۱۰۰ محاسبه شده) با استفاده از ارقام سطر چهارم و فرمول زیر:

$$\text{سرانه در سال مورد نظر} \times \frac{\text{شاخص بهای سال پایه (۸۱)}}{\text{شاخص بهای سال مورد نظر}} = \text{سرانه واقعی در سال مورد نظر}$$

رقم سرانه واقعی نسبت به سال پایه ۸۱ محاسبه و در سطر پنجم ثبت شده است. اما این رقم بایستی به ارز دلار تبدیل شود. برای این کار نرخ دلار نسبت به ریال برای هریک از سالها جداگانه تعیین شده است به این ترتیب که با استفاده از آمارهای بانک مرکزی میانگین نرخ دلار در دوازده ماه هر سال محاسبه و برای آن سال در سطر ششم نوشته شده. آنگاه با تقسیم رقم سرانه واقعی در سطر ۵ به رقم نرخ ارز در سطر ۶ تولید ناخالص داخلی واقعی سرانه کشور به دلار در سطر ۷ به دست آمده است که بایستی برای رسیدن به مقصود یعنی امکان مقایسه تولید سرانه کشورها، این رقم نیز تعدیل (adjust) شود. برای درک مطلب به توضیح زیر توجه شود:

با یک واحد از پول هر کشور مثلاً ایران می توان مقدار معینی از هریک از کالاها را خریداری کرد پس برای خرید بسته ای از واحد کالاهاى مختلف (مثلاً نان p_1 ، پروتئین p_2 ، پارچه مشخص p_3 ، مسکن مشخص p_4 و ...) یعنی بسته $(p_1 + p_2 + \dots + p_n)$ بایستی A ریال پردازیم درحالی که برای خرید همین بسته از واحد کالاها در کشور دیگر ممکن است A ریال ناکافی و یا اضافی باشد پس برای این که یک معیار بین المللی داشته باشیم لازم است اولاً رقم سرانه همه کشورها را با ارز واحدی مثلاً دلار بیان کنیم و ثانیاً قدرت خرید این سرانه به دلار را در هر کشور محاسبه نمائیم تا بتوانیم قدرت خرید سرانه ها را در کشورهای مختلف با هم مقایسه کنیم. به عمل اول تبدیل به ارز و به عمل دوم تعدیل (adjustment) می گوئیم. در این صورت برای هر کشور ضریبی کلی به دست می آید که نسبت قدرت خرید ارز آن کشور را نسبت به دلار (در خود این کشور نه جای دیگر) نشان می دهد. مثلاً نسبتی که برای قدرت خرید سرانه ریال نسبت به دلار (در کشور ایران) در سال ۸۵ از محاسبات کارشناسی به دست آمده است رقم ۳ می باشد به این معنی که با سرانه دلاری در ایران می توان مجموعه ای از واحد کالاها را خریداری کرد که سه برابر مجموعه همین واحد کالاها در آمریکاست. پس با توجه به جدول،

قدرت خرید تولید ناخالص واقعی سرانه کشور به دلار در سال ۸۵ معادل قدرت خرید ۷۵۶۶ دلار در آمریکا خواهد بود.

پس از برآورد و ثبت ضریب تعدیل کلی برای سرانه دلاری در سطر هشتم، ضرب کردن هر رقم سطر هفتم در رقم نظیر آن در سطر هشتم، ارقام مندرج در سطر نهم جدول به عنوان معادل تعدیل شده دلاری برای سرانه تولید یا درآمد در کشور ایران به دست آمده است. در جدول شماره ۳۱ همین مراحل برای استان تهران طی شده است.

شاخص تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی (P)

و اما برای محاسبه شاخص تولید سرانه، هرگاه ارزش تولید ناخالص واقعی سرانه تعدیل شده در یک کشور را با $ppps_i$ و حداکثر این ارزش را در کشورهای مورد مقایسه با $ppps_M$ و حداقل را با $ppps_m$ نشان دهیم شاخص (به روشی که توضیح آن موضوع این گزارش نیست) با این فرمول به دست می آید.

$$P = \frac{\log ppps_i - \log ppps_m}{\log ppps_M - \log ppps_m}$$

حداکثر و حداقل درآمد سرانه کشورها برابر ۴۰۰۰۰ دلار و ۱۰۰ دلار گرفته می شود.

بنابراین فرمول بالا را می توان همواره به این صورت مورد استفاده قرار داد:

$$P = \frac{\log ppps_i - \log 100}{\log 40000 - \log 100}$$

و یا

$$P = \frac{\log ppps_i - 2}{4/60 - 2} = \frac{\log p_i - 2}{2/60}$$

اندازه این شاخص نیز همواره بین صفر و یک قرار دارد.

در جداول شماره ۱ تا ۶ و نیز جداول مشتق از آن اندازه شاخص تولید انسانی (HDI) از روی سه شاخص (مولفه) معرفی شده، به این صورت محاسبه شده است:

$$(HDI)_i = \frac{E_i + Ed_i + P_i}{3}$$

در این گزارش ارقام تولید ناخالص داخلی به قیمت های جاری برای کل کشور در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ و برای استان تهران در سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ از سایت مرکز آمار ایران گرفته شده. رقم سال ۸۵ کل کشور و ارقام سالهای ۸۴ و ۸۵ استان تهران با استفاده از میانگین رشد بین سالهای گذشته، برآورد شده است. رقم جمعیت در سالهای مختلف نیز با استفاده از نتایج سرشماری سالهای ۷۵ و ۸۵ و روشهای کارشناسی جمعیت شناختی برآورد شده است.

ضریب تعدیل در هر سال نیز با استفاده از ارقام تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی کشور ایران در سالهای مختلف در گزارش های سالانه توسعه انسانی سازمان ملل به دست آمده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

توضیحی درباره جداول

جداول ۱ تا ۶ این گزارش موقعیت استان تهران و شهرستانهای آنرا نسبت به یکدیگر و کل کشور از لحاظ شاخص توسعه انسانی و مولفه های آن نشان می دهد. اما در این جداول موقعیت استان تهران نسبت به سایر استانهای کشور مشخص نیست. تهیه شاخص توسعه انسانی و مولفه های آن برای تمام استانها با روشی که در این پژوهش به کار رفته است کاری زمان بر و هزینه بر است و توفیق آن در مجال این مقاله دست نمی داد. اما برای آنکه از اطلاعات موجود حداقل استفاده ای بشود، برای مقایسه استانها، از شاخص توسعه انسانی استانهای کشور در گزارش های اقتصادی سازمان مدیریت و برنامه ریزی در جداول (الف) و (ب) استفاده شد. با این توضیح که این جداول فقط برای سالهای ۷۵، ۸۱ و ۸۲ بر اساس برآوردهای بانک مرکزی از ارقام درآمد و هزینه خانوار تهیه شده، (اما جداول گزارش حاضر با استفاده از برآوردهای درآمد و هزینه خانوار توسط مرکز آمار ایران تهیه گردیده اند)

در جدول (الف) شاخص توسعه انسانی استانها در سه سال نامبرده و در جدول (ب) رتبه این استانها در مقایسه با یکدیگر از لحاظ این شاخص در این سالها داده شده اند و بطوریکه دیده می شود استان تهران در این سالها همواره رتبه اول توسعه انسانی را بین استانهای کشور داشته است.

جدول الف) شاخص توسعه انسانی استانها در سالهای مختلف

ردیف	نام استان	۱۳۷۵	۱۳۸۱	۱۳۸۲
۱	آذربایجان شرقی	٪۷۱۹	٪۶۸۹	٪۷۰۹
۲	آذربایجان غربی	٪۶۵۰	٪۶۶۲	٪۶۹۲
۳	اردبیل	٪۷۰۵	٪۶۶۰	٪۶۹۶
۴	اصفهان	٪۷۸۹	٪۷۴۹	٪۷۵۷
۵	ایلام	٪۶۷۵	٪۶۹۰	٪۷۱۸
۶	بوشهر	٪۷۰۶	٪۷۲۳	٪۷۳۵
۷	تهران	٪۸۴۲	٪۷۸۵	٪۷۸۹
۸	چهارمحال و بختیاری	٪۶۸۲	٪۶۸۶	٪۷۲۴
۹	خراسان	٪۶۹۸	٪۶۹۸	٪۷۱۶
۱۰	خوزستان	٪۷۴۶	٪۷۱۴	٪۷۳۰
۱۱	زنجان	٪۶۴۹	٪۶۷۷	٪۷۰۵
۱۲	سمنان	٪۷۵۱	٪۷۲۳	٪۷۳۳
۱۳	سیستان و بلوچستان	٪۵۴۵	٪۵۷۷	٪۶۴۶
۱۴	فارس	٪۷۸۵	٪۷۲۹	٪۷۴۰
۱۵	قزوین	-	٪۷۳۵	٪۷۵۷
۱۶	قم	٪۷۹۵	٪۷۰۸	٪۷۲۶
۱۷	کردستان	٪۶۱۹	٪۶۲۵	٪۶۷۰
۱۸	کرمان	٪۷۳۹	٪۶۹۵	٪۷۱۴
۱۹	کرمانشاه	٪۷۴۷	٪۶۷۹	٪۷۰۱
۲۰	کهگیلویه و بویر احمد	٪۶۲۳	٪۶۶۶	٪۶۹۸
۲۱	گلستان	-	٪۶۹۷	٪۷۱۹
۲۲	گیلان	٪۷۵۹	٪۷۳۲	٪۷۴۶
۲۳	لرستان	٪۶۸۰	٪۶۷۲	٪۶۹۶
۲۴	مازندران	٪۷۲۴	٪۷۲۵	٪۷۳۱
۲۵	مرکزی	٪۷۵۰	٪۷۰۸	٪۷۲۷
۲۶	هرمزگان	٪۶۹۳	٪۶۸۶	٪۷۱۱
۲۷	همدان	٪۶۳۷	٪۶۸۱	٪۷۰۳
۲۸	یزد	٪۷۷۸	٪۷۲۴	٪۷۳۴

جدول ب) رتبه استانهای کشور از نظر شاخص توسعه انسانی در سالهای مختلف

ردیف	نام استان	۱۳۷۵	۱۳۸۱	۱۳۸۲
۱	آذربایجان شرقی	۱۳	۱۷	۱۹
۲	آذربایجان غربی	۲۱	۲۵	۲۶
۳	اردبیل	۱۵	۲۶	۲۵
۴	اصفهان	۳	۲	۳
۵	ایلام	۲۰	۱۶	۱۵
۶	بوشهر	۱۴	۹	۷
۷	تهران	۱	۱	۱
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۸	۱۸	۱۳
۹	خراسان	۱۶	۱۳	۱۶
۱۰	خوزستان	۱۰	۱۰	۱۰
۱۱	زنجان	۲۲	۲۲	۲۰
۱۲	سمنان	۷	۸	۸
۱۳	سیستان و بلوچستان	۲۶	۲۸	۲۹
۱۴	فارس	۴	۵	۵
۱۵	قزوین	-	۳	۲
۱۶	قم	۲	۱۱	۱۲
۱۷	کردستان	۲۵	۲۷	۲۷
۱۸	کرمان	۱۱	۱۵	۱۷
۱۹	کرمانشاه	۹	۲۱	۲۲
۲۰	کهگیلویه و بویراحمد	۲۴	۲۴	۲۳
۲۱	گلستان	-	۱۴	۱۴
۲۲	گیلان	۶	۴	۴
۲۳	لرستان	۱۹	۲۳	۲۴
۲۴	مازندران	۱۲	۶	۹
۲۵	مرکزی	۸	۱۲	۱۱
۲۶	هرمزگان	۱۷	۱۹	۱۸
۲۷	همدان	۲۳	۲۰	۲۱
۲۸	یزد	۵	۷	۶

جدول ۱- شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۰

Human development index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۰۸	۰.۶۷۹	۰.۷۱۹	۰.۷۲۷	۵۸۲۴	۱۷۱۳	۶۰.۳۳	۷۷.۶۲	۶۸.۶	کل کشور
۰.۷۵۵	۰.۷۳۸	۰.۷۸۵	۰.۷۴۳	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۶۴.۹۸	۸۷.۴۶	۶۹.۶	استان تهران
۰.۷۴۸	۰.۷۳۸	۰.۷۹۶	۰.۷۱۰	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۷۰.۵۱	۸۴.۰۸	۶۷.۶	اسلامشهر
۰.۷۲۲	۰.۷۳۸	۰.۷۳۱	۰.۷۰۰	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۹.۳۱	۷۹.۹۶	۶۷.۰	پاکدشت
۰.۷۶۶	۰.۷۳۸	۰.۸۰۱	۰.۷۶۰	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۹.۱۲	۹۰.۵۸	۷۰.۶	تهران
۰.۷۴۵	۰.۷۳۸	۰.۷۶۰	۰.۷۳۷	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۶۶.۰۸	۸۰.۹۱	۶۹.۲	دماوند
۰.۷۴۷	۰.۷۳۸	۰.۷۸۲	۰.۷۲۲	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۷۵.۲۷	۷۹.۵۹	۶۸.۳	ریاط کریم
۰.۷۲۶	۰.۷۳۸	۰.۷۱۱	۰.۷۳۰	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۹.۱۲	۷۷.۰۵	۶۸.۸	ری
۰.۷۳۰	۰.۷۳۸	۰.۷۲۵	۰.۷۲۷	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۸.۶۱	۷۹.۴۶	۶۸.۶	ساوجبلاغ
۰.۷۴۶	۰.۷۳۸	۰.۷۴۱	۰.۷۵۸	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۹.۱۲	۸۱.۶۱	۷۰.۵	شمیرانات
۰.۷۴۵	۰.۷۳۸	۰.۷۶۹	۰.۷۲۷	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۶۶.۸۸	۸۱.۸۱	۶۸.۶	شهریار
۰.۷۲۹	۰.۷۳۸	۰.۷۰۸	۰.۷۴۰	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۵۱.۶۳	۸۰.۴۴	۶۹.۴	فیروزکوه
۰.۷۶۴	۰.۷۳۸	۰.۷۹۳	۰.۷۶۲	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۶۳.۱۸	۸۷.۳۶	۷۰.۷	کرج
۰.۷۵۶	۰.۷۳۸	۰.۷۹۵	۰.۷۳۵	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۸۱.۰۷	۷۸.۷۴	۶۹.۱	نظرآباد
۰.۷۲۹	۰.۷۳۸	۰.۷۴۳	۰.۷۰۵	۸۳۰۳	۲۴۴۲	۶۵.۷۹	۷۸.۵۸	۶۷.۳	ورامین

جدول ۲- شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۱

Human development index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۱۱	۰.۶۸۷	۰.۷۱۶	۰.۷۳	۶۰۹۶	۱۷۹۳	۵۷.۵۸	۷۸.۵۶	۶۸.۸	کل کشور
۰.۷۵۵	۰.۷۳۹	۰.۷۷۹	۰.۷۴۸	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۶۱.۵	۸۸.۰۶	۶۹.۹	استان تهران
۰.۷۴۷	۰.۷۳۹	۰.۷۸۸	۰.۷۱۵	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۶۶.۷۹	۸۴.۷۴	۶۷.۹	اسلامشهر
۰.۷۲۴	۰.۷۳۹	۰.۷۲۷	۰.۷۰۵	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۷.۰۹	۸۰.۵۲	۶۷.۳	پاکدشت
۰.۷۶۶	۰.۷۳۹	۰.۷۹۵	۰.۷۶۳	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۶.۲۶	۹۱.۰۵	۷۰.۸	تهران
۰.۷۴۵	۰.۷۳۹	۰.۷۵۵	۰.۷۴	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۶۳.۷۲	۸۱.۳۳	۶۹.۴	دماوند
۰.۷۴۶	۰.۷۳۹	۰.۷۷۳	۰.۷۲۵	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۷۱.۳۶	۸۰.۲۱	۶۸.۵	ریاض کریم
۰.۷۲۷	۰.۷۳۹	۰.۷۰۷	۰.۷۳۵	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۶.۲۶	۷۷.۸۶	۶۹.۱	ری
۰.۷۳۲	۰.۷۳۹	۰.۷۲۶	۰.۷۳	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۷.۰۹	۸۰.۳۶	۶۸.۸	ساجبلاغ
۰.۷۴۶	۰.۷۳۹	۰.۷۳۵	۰.۷۶۳	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۶.۲۶	۸۲.۱	۷۰.۸	شمیرانات
۰.۷۴۵	۰.۷۳۹	۰.۷۶۴	۰.۷۳۲	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۶۳.۳	۸۲.۸۸	۶۸.۹	شهریار
۰.۷۱۸	۰.۷۳۹	۰.۶۸۸	۰.۷۲۸	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۴۴.۹۷	۸۰.۷۶	۶۸.۷	فیروزکوه
۰.۷۶۳	۰.۷۳۹	۰.۷۸۳	۰.۷۶۷	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۵۸.۷۹	۸۸.۰۱	۷۱	کرج
۰.۷۵۳	۰.۷۳۹	۰.۷۸۱	۰.۷۴	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۷۵.۳۲	۷۹.۵	۶۹.۴	نظرآباد
۰.۷۲۸	۰.۷۳۹	۰.۷۳۵	۰.۷۱	۸۳۶۴	۲۴۶۰	۶۱.۹۶	۷۹.۱۹	۶۷.۶	ورامین

جدول ۳- شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۲

Human developmet index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
شاخص توسعه انسانی	شاخص تولید ناخالص برابری	شاخص آموزش	شاخص امید زندگی	تولید ناخالص سرانه تعدیل شده به دلار	تولید ناخالص سرانه واقعی به دلار	نسبت ترکیب ثبت نام ناخالصی سطوح اول، دوم و سوم تحصیلی	یاسوادی بزرگسالان	امید زندگی	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۱۴	۰.۶۹۲	۰.۷۱۵	۰.۷۳۵	۶۳۰۰	۱۸۵۳	۵۵.۴۷	۷۹.۵	۶۹.۱	کل کشور
۰.۷۵۷	۰.۷۴۸	۰.۷۷	۰.۷۵۲	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۷.۶۱	۸۸.۶۶	۷۰.۱	استان تهران
۰.۷۴۸	۰.۷۴۸	۰.۷۷۸	۰.۷۱۸	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۶۲.۶۵	۸۵.۴۱	۶۸.۱	اسلامشهر
۰.۷۲۷	۰.۷۴۸	۰.۷۲۴	۰.۷۰۸	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۴.۹	۸۱.۰۸	۶۷.۵	پاکدشت
۰.۷۶۷	۰.۷۴۸	۰.۷۸۵	۰.۷۶۸	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۲.۳۹	۹۱.۵۳	۷۱.۱	تهران
۰.۷۴۹	۰.۷۴۸	۰.۷۵۳	۰.۷۴۵	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۶۲.۵۲	۸۱.۷۵	۶۹.۷	دماوند
۰.۷۴۲	۰.۷۴۸	۰.۷۵۹	۰.۷۱۸	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۶۶.۰۷	۸۰.۸۴	۶۸.۸	ریاط کریم
۰.۷۲۸	۰.۷۴۸	۰.۶۹۹	۰.۷۳۸	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۲.۳۹	۷۸.۶۸	۶۹.۳	ری
۰.۷۳۷	۰.۷۴۸	۰.۷۲۹	۰.۷۳۵	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۶.۰۸	۸۱.۲۶	۶۹.۱	ساوجبلاغ
۰.۷۴۷	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۶۷	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۲.۳۹	۸۲.۶	۷۱	شمیرانات
۰.۷۴۸	۰.۷۴۸	۰.۷۶۱	۰.۷۳۵	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۶۰.۵۱	۸۳.۹۵	۶۹.۱	شهریار
۰.۷۱۹	۰.۷۴۸	۰.۶۷۸	۰.۷۳۲	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۴۱.۱۲	۸۱.۰۹	۶۸.۹	فیروزکوه
۰.۷۶۴	۰.۷۴۸	۰.۷۷۵	۰.۷۷	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۵.۱۶	۸۸.۶۵	۷۱.۲	کرج
۰.۷۵۳	۰.۷۴۸	۰.۷۶۷	۰.۷۴۳	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۶۹.۶۳	۸۰.۲۵	۶۹.۶	نظرآباد
۰.۷۳۰	۰.۷۴۸	۰.۷۲۹	۰.۷۱۳	۸۷۹۶	۲۵۸۷	۵۹.۰۷	۷۹.۷۹	۶۷.۸	ورامین

جدول ۴- شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۳

Human developmet index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
شاخص توسعه انسانی	شاخص تولید ناخالص برآهه	شاخص آموزش	شاخص امید زندگی	تولید ناخالص برآهه تعدیل شده به دلار	تولید ناخالص برآهه واقعی به دلار	نسبت ترکیبی ثبت نام ناخالص سطح اول، دوم و سوم تحصیلی	بیسوادگی بزرگسالان	امید زندگی	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۱۰	۰.۶۷۸	۰.۷۱۳	۰.۷۳۸	۵۸۰۳	۱۸۷۲	۵۳.۰۲	۸۰.۴۴	۶۹.۳	کل کشور
۰.۷۴۹	۰.۷۲۵	۰.۷۶۵	۰.۷۵۷	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۴.۱۰	۸۹.۲۵	۷۰.۴	استان تهران
۰.۷۳۹	۰.۷۲۵	۰.۷۶۸	۰.۷۲۳	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۸.۲۱	۸۶.۰۷	۶۸.۴	اسلامشهر
۰.۷۱۵	۰.۷۲۵	۰.۷۰۷	۰.۷۱۳	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۴۸.۷۶	۸۱.۶۴	۶۷.۸	پاکدشت
۰.۷۵۹	۰.۷۲۵	۰.۷۸	۰.۷۷۲	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۴۹.۹۶	۹۲.۰۱	۷۱.۳	تهران
۰.۷۳۶	۰.۷۲۵	۰.۷۳۶	۰.۷۴۸	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۶.۵۷	۸۲.۱۷	۶۹.۹	دماوند
۰.۷۳۵	۰.۷۲۵	۰.۷۴۶	۰.۷۳۳	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۶۰.۹۳	۸۱.۴۷	۶۹	ریاط کریم
۰.۷۲۲	۰.۷۲۵	۰.۶۹۷	۰.۷۴۳	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۴۹.۹۶	۷۹.۵	۶۹.۶	ری
۰.۷۲۶	۰.۷۲۵	۰.۷۱۵	۰.۷۳۸	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۰.۲۸	۸۲.۱۶	۶۹.۳	ساوجبلاغ
۰.۷۳۹	۰.۷۲۵	۰.۷۲۱	۰.۷۷۲	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۴۹.۹۶	۸۳.۰۹	۷۱.۳	شمیرانات
۰.۷۴۲	۰.۷۲۵	۰.۷۶۱	۰.۷۴	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۸.۲۴	۸۵.۰۲	۶۹.۴	شهریار
۰.۷۱۲	۰.۷۲۵	۰.۶۷۴	۰.۷۳۷	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۳۹.۳۵	۸۱.۴۲	۶۹.۲	فیروزکوه
۰.۷۵۶	۰.۷۲۵	۰.۷۶۹	۰.۷۷۵	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۲.۲۲	۸۹.۳	۷۱.۵	کرج
۰.۷۴۲	۰.۷۲۵	۰.۷۵۲	۰.۷۴۸	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۶۳.۴۵	۸۱.۰۱	۶۹.۹	نظرآباد
۰.۷۱۷	۰.۷۲۵	۰.۷۰۷	۰.۷۱۸	۷۶۹۱	۲۴۸۱	۵۱.۳۲	۸۰.۴	۶۸.۱	ورامین

جدول ۵- شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۴

Human development index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۲۱	۰.۷۰۴	۰.۷۱۶	۰.۷۴۳	۶۷۶۲	۲۲۵۴	۵۲.۰۲	۸۱.۳۹	۶۹.۶	کل کشور
۰.۷۵۲	۰.۷۳۲	۰.۷۶۵	۰.۷۶	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۲.۹۲	۸۹.۸۵	۷۰.۶	استان تهران
۰.۷۴۳	۰.۷۳۲	۰.۷۷۱	۰.۷۲۷	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۷.۹۵	۸۶.۷۴	۶۸.۶	اسلامشهر
۰.۷۲۳	۰.۷۳۲	۰.۷۲	۰.۷۱۷	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۱.۶۶	۸۲.۲	۶۸	پاکدشت
۰.۷۶۳	۰.۷۳۲	۰.۷۷۹	۰.۷۷۷	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۴۸.۶۶	۹۲.۴۹	۷۱.۶	تهران
۰.۷۴۳	۰.۷۳۲	۰.۷۴۴	۰.۷۵۳	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۸.۰۵	۸۲.۵۹	۷۰.۲	دماوند
۰.۷۳۸	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳	۰.۷۳۸	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۸.۷۸	۸۲.۱	۶۹.۳	ریاض کریم
۰.۷۲۶	۰.۷۳۲	۰.۶۹۸	۰.۷۴۷	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۴۸.۶۶	۸۰.۳۱	۶۹.۸	ری
۰.۶۸۸	۰.۷۳۲	۰.۷۲۲	۰.۶۱	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۰.۳۳	۸۳.۰۶	۶۹.۶	ساجیلان
۰.۷۴۲	۰.۷۳۲	۰.۷۱۹	۰.۷۷۵	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۴۸.۶۶	۸۳.۵۸	۷۱.۵	شمیرانات
۰.۷۴۴	۰.۷۳۲	۰.۷۵۷	۰.۷۴۳	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۵.۰۱	۸۶.۱	۶۹.۶	شهریار
۰.۷۱۵	۰.۷۳۲	۰.۶۷۴	۰.۷۴۰	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۳۸.۵۷	۸۱.۷۴	۶۹.۴	فیروزکوه
۰.۷۶۰	۰.۷۳۲	۰.۷۷	۰.۷۷۸	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۱.۱۱	۸۹.۹۴	۷۱.۷	کرج
۰.۷۴۴	۰.۷۳۲	۰.۷۴۹	۰.۷۵۲	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۶۱.۱۹	۸۱.۷۶	۷۰.۱	نظرآباد
۰.۷۲۳	۰.۷۳۲	۰.۷۱۵	۰.۷۲۲	۸۰۱۰	۲۶۷۰	۵۲.۴	۸۱	۶۸.۳	ورامین

جدول ۶ - شاخص توسعه انسانی کشور، استان تهران و شهرستانهای آن در سال ۱۳۸۵

Human development index (HDI) value	GDP index	Education index	Life expectancy index	Adjusted GDP per capita (PPPS)	GDP per capita (PPPS)	Combined gross enrolment ratio for primary secondary and tertiary schools (%)	Adult literacy rate (% ages 15 and above)	Life expectancy at birth (years)	تقسیمات کشوری
شاخص توسعه انسانی	شاخص تولید ناخالص سرانه	شاخص آموزش	شاخص امید زندگی	تولید ناخالص سرانه تعدیل شده به دلار	تولید ناخالص سرانه واقعی به دلار	نسبت ترکیبی ثبت نام ناخالص سطوح اول، دوم و سوم تحصیلی	پاسوادی بزرگسالان	امید زندگی	
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۰.۷۲۰	۰.۷۲۳	۰.۷۲	۰.۷۴۷	۷۵۶۶	۲۵۲۲	۵۱.۴	۸۲.۳۳	۶۹.۸	کل کشور
۰.۷۵۱	۰.۷۴۳	۰.۷۴۶	۰.۷۶۵	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۲.۴۶	۹۰.۴۵	۷۰.۹	استان تهران
۰.۷۵۰	۰.۷۴۳	۰.۷۷۵	۰.۷۳۲	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۷.۶۱	۸۷.۴	۶۸.۹	اسلامشهر
۰.۷۳۱	۰.۷۴۳	۰.۷۲۷	۰.۷۲۲	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۲.۴۶	۸۲.۷۶	۶۸.۲	پاکدشت
۰.۷۶۸	۰.۷۴۳	۰.۷۸۱	۰.۷۸۰	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۴۸.۴۳	۹۲.۹۷	۷۱.۸	تهران
۰.۷۵۰	۰.۷۴۳	۰.۷۵۱	۰.۷۵۷	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۹.۳۹	۸۳.۰۱	۷۰.۴	دماوند
۰.۷۴۲	۰.۷۴۳	۰.۷۴	۰.۷۴۲	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۶.۵۳	۸۲.۷۳	۶۹.۵	رباط کریم
۰.۷۳۲	۰.۷۴۳	۰.۷۰۲	۰.۷۵۲	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۴۸.۴۳	۸۱.۱۳	۷۰.۱	ری
۰.۷۳۹	۰.۷۴۳	۰.۷۲۸	۰.۷۴۷	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۰.۷	۸۳.۸۶	۶۹.۸	ساوجبلاغ
۰.۷۴۸	۰.۷۴۳	۰.۷۲۲	۰.۷۸	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۴۸.۴۳	۸۴.۰۷	۷۱.۸	شمیرانات
۰.۷۵۰	۰.۷۴۳	۰.۷۶	۰.۷۴۸	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۳.۷۸	۸۷.۱۷	۶۹.۹	شهریار
۰.۷۲۱	۰.۷۴۳	۰.۶۷۵	۰.۷۴۵	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۳۸.۴۴	۸۲.۰۷	۶۹.۷	فیروزکوه
۰.۷۶۶	۰.۷۴۳	۰.۷۷۳	۰.۷۸۳	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۰.۶۸	۹۰.۵۹	۷۲	کرج
۰.۷۴۹	۰.۷۴۳	۰.۷۴۶	۰.۷۵۷	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۸.۸۴	۸۲.۵۲	۷۰.۴	نظرآباد
۰.۷۳۰	۰.۷۴۳	۰.۷۲	۰.۷۲۷	۸۵۰۰	۲۸۵۰	۵۲.۶۳	۸۱.۶۱	۶۸.۶	ورامین

جدول ۷- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در کل کشور در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۰۸	۰.۷۱۱	۰.۷۱۴	۰.۷۱۰	۰.۷۲۱	۰.۷۳۰
توسعه انسانی					
۰.۷۲۷	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۷۴۳	۰.۷۴۷
امید زندگی					
۰.۷۱۹	۰.۷۱۶	۰.۷۱۵	۰.۷۱۳	۰.۷۱۶	۰.۷۲۰
آموزش					
۰.۶۷۹	۰.۶۸۷	۰.۶۹۲	۰.۶۷۸	۰.۷۰۴	۰.۷۲۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۸- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در استان تهران در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۵۵	۰.۷۵۵	۰.۷۵۷	۰.۷۴۹	۰.۷۵۲	۰.۷۵۱
توسعه انسانی					
۰.۷۴۳	۰.۷۴۸	۰.۷۵۲	۰.۷۵۷	۰.۷۶۰	۰.۷۶۵
امید زندگی					
۰.۷۸۵	۰.۷۷۹	۰.۷۷۰	۰.۷۶۵	۰.۷۶۵	۰.۷۴۶
آموزش					
۰.۷۲۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۹- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان اسلامشهر در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۴۸	۰.۷۴۷	۰.۷۴۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۳	۰.۷۵۰
توسعه انسانی					
۰.۷۱۰	۰.۷۱۵	۰.۷۱۸	۰.۷۲۳	۰.۷۲۷	۰.۷۳۲
امید زندگی					
۰.۷۹۶	۰.۷۸۸	۰.۷۷۸	۰.۷۶۸	۰.۷۷۱	۰.۷۷۵
آموزش					
۰.۷۲۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۱۰- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان پاکدشت در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۲۳	۰.۷۲۴	۰.۷۲۷	۰.۷۲۷	۰.۷۱۵	۰.۷۲۳	۰.۷۳۱
توسعه انسانی						
۰.۷۰۰	۰.۷۰۵	۰.۷۰۸	۰.۷۱۳	۰.۷۱۷	۰.۷۱۷	۰.۷۲۲
امید زندگی						
۰.۷۳۱	۰.۷۲۷	۰.۷۲۴	۰.۷۰۷	۰.۷۲۰	۰.۷۲۷	۰.۷۲۷
آموزش						
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه						

جدول ۱۱- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان تهران در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۶۶	۰.۷۶۶	۰.۷۶۶	۰.۷۶۷	۰.۷۵۹	۰.۷۶۳	۰.۷۶۸
توسعه انسانی						
۰.۷۶۰	۰.۷۶۳	۰.۷۶۸	۰.۷۶۸	۰.۷۷۲	۰.۷۷۷	۰.۷۸۰
امید زندگی						
۰.۸۰۱	۰.۷۹۵	۰.۷۸۵	۰.۷۸۰	۰.۷۸۰	۰.۷۷۹	۰.۷۸۱
آموزش						
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه						

جدول ۱۲- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان دماوند در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۴۵	۰.۷۴۵	۰.۷۴۹	۰.۷۴۹	۰.۷۳۶	۰.۷۴۳	۰.۷۵۰
توسعه انسانی						
۰.۷۳۷	۰.۷۴۰	۰.۷۴۵	۰.۷۴۵	۰.۷۴۸	۰.۷۵۳	۰.۷۵۷
امید زندگی						
۰.۷۶۰	۰.۷۵۵	۰.۷۵۳	۰.۷۵۳	۰.۷۳۶	۰.۷۴۴	۰.۷۵۱
آموزش						
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه						

جدول ۱۳- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای مولفه آن در شهرستان رباط کریم در سالهای مختلف

	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
توسعه انسانی	۰.۷۴۷	۰.۷۴۶	۰.۷۴۲	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۷۴۲
امید زندگی	۰.۷۲۲	۰.۷۲۵	۰.۷۱۸	۰.۷۳۳	۰.۷۳۸	۰.۷۴۲
آموزش	۰.۷۸۲	۰.۷۷۳	۰.۷۵۹	۰.۷۴۶	۰.۷۴۳	۰.۷۴۰
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳

جدول ۱۴- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان ری در سالهای مختلف

	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
توسعه انسانی	۰.۷۲۶	۰.۷۲۷	۰.۷۲۸	۰.۷۲۲	۰.۷۲۶	۰.۷۳۲
امید زندگی	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۷۴۳	۰.۷۴۷	۰.۷۵۲
آموزش	۰.۷۱۱	۰.۷۰۷	۰.۶۹۹	۰.۶۹۷	۰.۶۹۸	۰.۷۰۲
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳

جدول ۱۵- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان ساوجبلاغ در سالهای مختلف

	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
توسعه انسانی	۰.۷۳۰	۰.۷۳۲	۰.۷۳۷	۰.۷۲۶	۰.۶۸۸	۰.۷۳۹
امید زندگی	۰.۷۲۷	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۶۱۰	۰.۷۴۷
آموزش	۰.۷۲۵	۰.۷۲۶	۰.۷۲۹	۰.۷۱۵	۰.۷۲۲	۰.۷۲۸
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳

جدول ۱۶- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان شمیرانات در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۴۶	۰.۷۴۶	۰.۷۴۷	۰.۷۳۹	۰.۷۴۲	۰.۷۴۸
توسعه انسانی					
۰.۷۵۸	۰.۷۶۳	۰.۷۶۷	۰.۷۷۲	۰.۷۷۵	۰.۷۸۰
امید زندگی					
۰.۷۴۱	۰.۷۳۵	۰.۷۲۵	۰.۷۲۱	۰.۷۱۹	۰.۷۲۲
آموزش					
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۱۷- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان شهریار در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۴۵	۰.۷۴۵	۰.۷۴۸	۰.۷۴۲	۰.۷۴۴	۰.۷۵۰
توسعه انسانی					
۰.۷۲۷	۰.۷۳۲	۰.۷۳۵	۰.۷۴۰	۰.۷۴۳	۰.۷۴۸
امید زندگی					
۰.۷۶۹	۰.۷۶۴	۰.۷۶۱	۰.۷۶۱	۰.۷۵۷	۰.۷۶۰
آموزش					
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۱۸- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان فیروز کوه در سالهای مختلف

۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۲	۱۳۸۴	۱۳۸۵
۰.۷۲۹	۰.۷۱۸	۰.۷۱۹	۰.۷۱۲	۰.۷۱۵	۰.۷۲۱
توسعه انسانی					
۰.۷۴۰	۰.۷۲۸	۰.۷۳۲	۰.۷۳۷	۰.۷۴۰	۰.۷۴۵
امید زندگی					
۰.۷۰۸	۰.۶۸۸	۰.۶۷۴	۰.۶۷۴	۰.۶۷۵	۰.۶۷۵
آموزش					
۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه					

جدول ۱۹- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان کرج در سالهای مختلف

	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
توسعه انسانی	۰.۷۶۶	۰.۷۶۰	۰.۷۵۶	۰.۷۱۹	۰.۷۶۳	۰.۷۶۴
امید زندگی	۰.۷۸۳	۰.۷۷۸	۰.۷۷۵	۰.۷۳۲	۰.۷۶۷	۰.۷۶۲
آموزش	۰.۷۷۳	۰.۷۷۰	۰.۷۶۹	۰.۶۷۸	۰.۷۸۳	۰.۷۹۳
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۴۳	۰.۷۳۲	۰.۷۲۵	۰.۷۴۸	۰.۷۳۹	۰.۷۲۸

جدول ۲۰- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان نظر آباد در سالهای مختلف

	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
توسعه انسانی	۰.۷۴۹	۰.۷۴۴	۰.۷۴۲	۰.۷۵۳	۰.۷۵۳	۰.۷۵۶
امید زندگی	۰.۷۵۷	۰.۷۵۲	۰.۷۴۸	۰.۷۴۳	۰.۷۴۰	۰.۷۳۵
آموزش	۰.۷۴۶	۰.۷۴۹	۰.۷۵۲	۰.۷۶۷	۰.۷۸۱	۰.۷۹۵
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۴۳	۰.۷۳۲	۰.۷۲۵	۰.۷۴۸	۰.۷۳۹	۰.۷۲۸

جدول ۲۱- شاخص توسعه انسانی و شاخصهای آن در شهرستان ورامین در سالهای مختلف

	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰
توسعه انسانی	۰.۷۳۰	۰.۷۲۳	۰.۷۱۷	۰.۷۳۰	۰.۷۲۸	۰.۷۲۹
امید زندگی	۰.۷۲۷	۰.۷۲۲	۰.۷۱۸	۰.۷۱۳	۰.۷۱۰	۰.۷۰۵
آموزش	۰.۷۲۰	۰.۷۱۵	۰.۷۰۷	۰.۷۲۹	۰.۷۳۵	۰.۷۴۳
تولید ناخالص داخلی سرانه	۰.۷۴۳	۰.۷۳۲	۰.۷۲۵	۰.۷۴۸	۰.۷۳۹	۰.۷۲۸

جدول ۲۲- امید زندگی در روز تولد در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۶۸.۶	۶۸.۸	۶۹.۱	۶۹.۳	۶۹.۶	۶۹.۸
استان تهران	۶۹.۶	۶۹.۹	۷۰.۱	۷۰.۴	۷۰.۶	۷۰.۹
اسلامشهر	۶۷.۶	۶۷.۹	۶۸.۱	۶۸.۴	۶۸.۶	۶۸.۹
پاکدشت	۶۷.۰	۶۷.۳	۶۷.۵	۶۷.۸	۶۸.۰	۶۸.۳
تهران	۷۰.۶	۷۰.۸	۷۱.۱	۷۱.۳	۷۱.۶	۷۱.۸
دماوند	۶۹.۲	۶۹.۴	۶۹.۷	۶۹.۹	۷۰.۲	۷۰.۴
ریباط کریم	۶۸.۳	۶۸.۵	۶۸.۸	۶۹.۰	۶۹.۳	۶۹.۵
ری	۶۸.۸	۶۹.۱	۶۹.۳	۶۹.۶	۶۹.۸	۷۰.۱
ساوجبلاغ	۶۸.۶	۶۸.۸	۶۹.۱	۶۹.۳	۶۹.۶	۶۹.۸
شمیرانات	۷۰.۵	۷۰.۸	۷۱.۰	۷۱.۳	۷۱.۵	۷۱.۸
شهریار	۶۸.۶	۶۸.۹	۶۹.۱	۶۹.۴	۶۹.۶	۶۹.۹
فیروزکوه	۶۹.۴	۶۸.۷	۶۸.۹	۶۹.۲	۶۹.۴	۶۹.۷
کرج	۷۰.۷	۷۱.۰	۷۱.۲	۷۱.۵	۷۱.۷	۷۲.۰
نظرآباد	۶۹.۱	۶۹.۴	۶۹.۶	۶۹.۹	۷۰.۱	۷۰.۴
ورامین	۶۷.۳	۶۷.۶	۶۷.۸	۶۸.۱	۶۸.۳	۶۸.۶

جدول ۲۳- شاخص امید زندگی در روز تولد در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۰.۷۲۷	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۷۴۳	۰.۷۴۷
استان تهران	۰.۷۴۳	۰.۷۴۸	۰.۷۵۲	۰.۷۵۷	۰.۷۶۰	۰.۷۶۵
اسلامشهر	۰.۷۱۰	۰.۷۱۵	۰.۷۱۸	۰.۷۲۳	۰.۷۲۷	۰.۷۳۲
پاکدشت	۰.۷۰۰	۰.۷۰۵	۰.۷۰۸	۰.۷۱۳	۰.۷۱۷	۰.۷۲۲
تهران	۰.۷۶۰	۰.۷۶۳	۰.۷۶۸	۰.۷۷۳	۰.۷۷۷	۰.۷۸۰
دماوند	۰.۷۳۷	۰.۷۴۰	۰.۷۴۵	۰.۷۴۸	۰.۷۵۳	۰.۷۵۷
ریاط کریم	۰.۷۲۲	۰.۷۲۵	۰.۷۱۸	۰.۷۳۳	۰.۷۳۸	۰.۷۴۲
ری	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۷۴۳	۰.۷۴۷	۰.۷۵۲
ساوجبلاغ	۰.۷۲۷	۰.۷۳۰	۰.۷۳۵	۰.۷۳۸	۰.۶۱۰	۰.۷۵۲
شمیرانات	۰.۷۵۸	۰.۷۶۳	۰.۷۶۷	۰.۷۷۲	۰.۷۷۵	۰.۷۸۰
شهریار	۰.۷۲۷	۰.۷۳۲	۰.۷۳۵	۰.۷۴۰	۰.۷۴۳	۰.۷۴۸
فیروزکوه	۰.۷۴۰	۰.۷۲۸	۰.۷۳۲	۰.۷۳۷	۰.۷۴۰	۰.۷۴۵
کرج	۰.۷۶۲	۰.۷۶۷	۰.۷۷۰	۰.۷۷۵	۰.۷۷۸	۰.۷۸۳
نظرآباد	۰.۷۳۵	۰.۷۴۰	۰.۷۴۳	۰.۷۴۸	۰.۷۵۲	۰.۷۵۷
ورامین	۰.۷۰۵	۰.۷۱۰	۰.۷۱۳	۰.۷۱۸	۰.۷۲۲	۰.۷۲۷

جدول ۲۴- درصد با سوادی افراد ۱۵ ساله و بالاتر در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۷۷.۶۲	۷۸.۵۶	۷۹.۵۰	۸۰.۴۴	۸۱.۳۹	۸۲.۳۳
استان تهران	۸۷.۴۶	۸۸.۰۶	۸۸.۶۶	۸۹.۲۵	۸۹.۸۵	۹۰.۴۵
اسلامشهر	۸۴.۰۸	۸۴.۷۴	۸۵.۴۱	۸۶.۰۷	۸۶.۷۴	۸۷.۴۰
پاکدشت	۷۹.۹۶	۸۰.۵۲	۸۱.۰۸	۸۱.۶۴	۸۲.۲۰	۸۲.۷۶
تهران	۹۰.۵۸	۹۱.۰۵	۹۱.۵۳	۹۲.۰۱	۹۲.۴۹	۹۲.۹۷
دماوند	۸۰.۹۱	۸۱.۳۳	۸۱.۷۵	۸۲.۱۷	۸۲.۵۹	۸۳.۰۱
ریاط کریم	۷۹.۵۹	۸۰.۲۱	۸۰.۸۴	۸۱.۴۷	۸۲.۱۰	۸۲.۷۳
ری	۷۷.۰۵	۷۷.۸۶	۷۸.۶۸	۷۹.۵۰	۸۰.۳۱	۸۱.۱۳
ساوجبلاغ	۷۹.۴۶	۸۰.۳۶	۸۱.۲۶	۸۲.۱۶	۸۳.۰۶	۸۳.۸۶
شمیرانات	۸۱.۶۱	۸۲.۱۰	۸۲.۶۰	۸۳.۰۹	۸۳.۵۸	۸۴.۰۷
شهریار	۸۱.۸۱	۸۲.۸۸	۸۳.۹۵	۸۵.۰۲	۸۶.۱۰	۸۷.۱۷
فیروزکوه	۸۰.۴۴	۸۰.۷۶	۸۱.۰۹	۸۱.۴۲	۸۱.۷۴	۸۲.۰۷
کرج	۸۷.۳۶	۸۸.۰۱	۸۸.۶۵	۸۹.۳۰	۸۹.۹۴	۹۰.۵۹
نظرآباد	۷۸.۷۴	۷۹.۵۰	۸۰.۲۵	۸۱.۰۱	۸۱.۷۶	۸۲.۵۲
ورامین	۷۸.۵۸	۷۹.۱۹	۷۹.۷۹	۸۰.۴۰	۸۱.۰۰	۸۱.۶۱

جدول ۲۵- نسبت ترکیبی* ثبت نام نا خالص در سطوح ابتدایی، متوسطه** و عالی در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۶۰.۳۳	۵۷.۵۸	۵۵.۴۷	۵۳.۰۲	۵۲.۰۲	۵۱.۴۰
استان تهران	۶۴.۹۸	۶۱.۵۰	۵۷.۶۱	۵۴.۱۰	۵۲.۹۲	۵۲.۴۶
اسلامشهر	۷۰.۵۱	۶۶.۷۹	۶۲.۶۵	۵۸.۲۱	۵۷.۹۵	۵۷.۶۱
پاکدشت	۵۹.۳۱	۵۷.۰۹	۵۴.۹۰	۴۸.۷۶	۵۱.۶۶	۵۲.۴۶
تهران	۵۹.۱۲	۵۶.۲۶	۵۲.۳۹	۴۹.۹۶	۴۸.۶۶	۴۸.۴۳
دماوند	۶۶.۰۸	۶۳.۷۲	۶۲.۵۲	۵۶.۵۷	۵۸.۰۵	۵۹.۳۹
رباط کریم	۷۵.۲۷	۷۱.۳۶	۶۶.۰۷	۶۰.۹۳	۵۸.۷۸	۵۶.۵۳
ری	۵۹.۱۲	۵۶.۲۶	۵۲.۳۹	۴۹.۹۶	۴۸.۶۶	۴۸.۴۳
ساوجبلاغ	۵۸.۶۱	۵۷.۰۹	۵۶.۰۸	۵۰.۲۸	۵۰.۳۳	۵۰.۷۰
شمیرانات	۵۹.۱۲	۵۶.۲۶	۵۲.۳۹	۴۹.۹۶	۴۸.۶۶	۴۸.۴۳
شهریار	۶۶.۸۸	۶۳.۳۰	۶۰.۵۱	۵۸.۲۴	۵۵.۰۱	۵۳.۷۸
فیروزکوه	۵۱.۶۳	۴۴.۹۷	۴۱.۱۲	۳۹.۳۵	۳۸.۵۷	۳۸.۴۴
کرج	۶۳.۱۸	۵۸.۷۹	۵۵.۱۶	۵۲.۲۲	۵۱.۱۱	۵۰.۶۸
نظرآباد	۸۱.۰۷	۷۵.۳۲	۶۹.۶۳	۶۳.۴۵	۶۱.۱۹	۵۸.۸۴
ورامین	۶۵.۷۹	۶۱.۹۶	۵۹.۰۷	۵۱.۳۲	۵۲.۴۰	۵۲.۶۳

* Indicator

** متوسطه شامل راهنمایی متوسطه نظری و فنی و حرفه ای و کار دانش و بیش دانشگاهی است

جدول ۲۶- شاخص آموزش در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۰.۷۱۹	۰.۷۱۶	۰.۷۱۵	۰.۷۱۳	۰.۷۱۶	۰.۷۲۰
استان تهران	۰.۷۸۵	۰.۷۷۹	۰.۷۷۰	۰.۷۶۵	۰.۷۶۵	۰.۷۴۶
اسلامشهر	۰.۷۹۶	۰.۷۸۸	۰.۷۷۸	۰.۷۶۸	۰.۷۷۱	۰.۷۷۵
پاکدشت	۰.۷۳۱	۰.۷۲۷	۰.۷۲۴	۰.۷۰۷	۰.۷۲۰	۰.۷۲۷
تهران	۰.۸۰۱	۰.۷۹۵	۰.۷۸۵	۰.۷۸۰	۰.۷۷۹	۰.۷۸۱
دماوند	۰.۷۶۰	۰.۷۵۵	۰.۷۵۳	۰.۷۳۶	۰.۷۴۴	۰.۷۵۱
رباط کریم	۰.۷۸۲	۰.۷۷۳	۰.۷۵۹	۰.۷۵	۰.۷۴۳	۰.۷۴۰
ری	۰.۷۱۱	۰.۷۰۷	۰.۶۹۹	۰.۶۹۷	۰.۶۹۸	۰.۷۰۲
ساوجبلاغ	۰.۷۲۵	۰.۷۲۶	۰.۷۲۹	۰.۷۱۵	۰.۷۲۲	۰.۷۲۸
شمیرانات	۰.۷۴۱	۰.۷۳۵	۰.۷۲۵	۰.۷۲۱	۰.۷۱۹	۰.۷۲۲
شهریار	۰.۷۶۹	۰.۷۶۴	۰.۷۶۱	۰.۷۶۱	۰.۷۵۷	۰.۷۶۰
فیروزکوه	۰.۷۰۸	۰.۶۸۸	۰.۶۷۸	۰.۶۷۴	۰.۶۷۵	۰.۶۷۵
کرج	۰.۷۹۳	۰.۷۸۳	۰.۷۷۵	۰.۷۶۹	۰.۷۷۰	۰.۷۷۳
نظرآباد	۰.۷۹۵	۰.۷۸۱	۰.۷۶۷	۰.۷۵۲	۰.۷۴۹	۰.۷۴۶
ورامین	۰.۷۴۳	۰.۷۳۵	۰.۷۲۹	۰.۷۰۷	۰.۷۱۵	۰.۷۲۰

جدول ۲۷ - محاسبه (ppps) برای کشور

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
تولید ناخالص داخلی کشور به میلیارد ریال	۷۳۶۷۵۶	۹۴۴۵۲۴	۱۱۹۴۴۱۸	۱۵۰۸۰۵۶	۲۰۹۰۸۹۳	۲۷۱۵۸۸۴
جمعیت کل کشور به هزار نفر	۶۵۰۵۷	۶۶۱۰۶	۶۷۱۷۱	۶۸۲۵۴	۶۹۳۵۵	۷۰۴۷۳
تولید ناخالص داخلی سرانه کشور به هزار ریال	۱۱۳۲۵	۱۴۲۸۸	۱۷۷۸۲	۲۲۰۹۵	۳۰۱۴۸	۳۸۵۳۸
شاخص بهای تولید کننده در ایران (۱۰۰=۱۳۷۶)	۱۸۸.۱	۲۱۳.۴	۲۴۶.۸	۲۸۸.۳	۳۱۵.۶	۳۵۴.۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی کشور به هزار ریال (به قیمت ثابت سال ۸۱)	۱۲۸۴۸	۱۴۲۸۸	۱۵۳۷۶	۱۶۳۵۵	۲۰۳۸۵	۲۳۲۳۲
نرخ ارز به ریال	۷۵۰۰	۷۹۷۰	۸۲۹۹	۸۷۳۷	۹۰۴۴	۹۲۱۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی کشور به دلار (ppps)	۱۷۱۳	۱۷۹۳	۱۸۵۳	۱۸۷۲	۲۲۵۴	۲۵۲۲
ضریب تعدیل	۳.۴	۳.۴	۳.۴	۳.۱	۳.۰	۳.۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی تعدیل شده کشور به دلار (ppps)	۵۸۲۴	۶۰۹۶	۶۳۰۰	۵۸.۳	۶۷۶۲	۷۵۶۶

جدول ۲۸ - محاسبه (ppps) برای استان

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
تولید ناخالص داخلی استان به میلیارد ریال	۱۸۹۴۹۵	۲۳۶۲۴۴	۳۰۷۱۷۵	۳۷۲۱۰۱	۴۶۶۱۵۷	۵۸۳۹۸۸
جمعیت کل استان به هزار نفر	۱۱۷۳۹	۱۲۰۵۰	۱۲۳۷۳	۱۲۷۰۶	۱۳۰۵۳	۱۳۴۱۳
تولید ناخالص داخلی سرانه استان تهران به هزار ریال	۱۶۱۴۲	۱۹۶۰۶	۲۴۸۲۹	۲۹۲۸۶	۳۵۷۱۳	۴۳۵۳۸
شاخص بهای تولید کننده در ایران (۱۰۰=۱۳۷۶)	۱۸۸.۱	۲۱۳.۴	۲۴۶.۸	۲۸۸.۳	۳۱۵.۶	۳۵۴.۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی استان به هزار ریال (به قیمت ثابت سال ۸۱)	۱۸۳۱۳	۱۹۶۰۶	۲۱۴۶۹	۲۱۶۷۸	۲۴۱۴۸	۲۶۲۴۶
نرخ ارز به ریال	۷۵۰۰	۷۹۷۰	۸۲۹۹	۸۷۳۷	۹۰۴۴	۹۲۱۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی استان تهران به دلار (ppps)	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
ضریب تعدیل	۳.۴	۳.۴	۳.۴	۳.۱	۳.۰	۳.۰
تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی تعدیل شده استان تهران به دلار (ppps)	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰

جدول ۲۹- PPP \$ کشور و استان تهران و در نظر گرفته شده برای شهرستانهای استان تهران

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۱۷۱۳	۱۷۹۳	۱۸۵۳	۱۸۷۲	۲۲۵۴	۲۵۲۲
استان تهران	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
اسلامشهر	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
پاکدشت	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
تهران	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
دماوند	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
ریاط کریم	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
ری	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
ساوجبلاغ	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
شمیرانات	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
شهریار	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
فیروزکوه	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
کرج	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
نظرآباد	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰
ورامین	۲۴۴۲	۲۴۶۰	۲۵۸۷	۲۴۸۱	۲۶۷۰	۲۸۵۰

جدول ۳- PPP تعدیل شده کشور و استان تهران و در نظر گرفته شده برای شهرستانهای استان تهران

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۵۸۲۴	۶۰۹۶	۶۳۰۰	۵۸۰۳	۶۷۶۲	۷۵۶۶
استان تهران	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
اسلامشهر	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
پاکدشت	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
تهران	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
دماوند	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
رباط کریم	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
ری	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
ساوجبلاغ	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
شمیرانات	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
شهریار	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
فیروزکوه	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
کرج	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
نظرآباد	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰
ورامین	۸۳۰۳	۸۳۶۴	۸۷۹۶	۷۶۹۱	۸۰۱۰	۸۵۵۰

جدول ۳۱ - شاخص * تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی تعدیل شده (GDP index) در مناطق و سالهای مختلف

مناطق	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
کل کشور	۰.۶۷۹	۰.۶۸۷	۰.۶۹۲	۰.۶۷۸	۰.۷۰۴	۰.۷۲۳
استان تهران	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
اسلامشهر	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
پاکدشت	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
تهران	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
دماوند	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
ریاط کریم	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
ری	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
ساوجبلاغ	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
شمیرانات	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
شهریار	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
فیروزکوه	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
کرج	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
نظرآباد	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳
ورامین	۰.۷۳۸	۰.۷۳۹	۰.۷۴۸	۰.۷۲۵	۰.۷۳۲	۰.۷۴۳

Index *

شاخص توسعه انسانی در کشور

باتوجه به مباحث مطروحه در مورد شاخص های توسعه انسانی، استان تهران و شهرستانهای آن، اینک ضمن ارائه جدول رتبه و شاخص توسعه انسانی کشور ایران از سال ۱۹۹۱ تا سال ۲۰۰۸ میلادی آخرین گزارش منتشره از سوی سازمان ملل متحد، متضمن شاخص های توسعه انسانی در سال ۲۰۰۸ مربوط به عملکرد سال ۱۳۸۵ کشور ایران ارائه می گردد.

جدول شماره ۳۲: جایگاه ایران از لحاظ شاخص توسعه منابع انسانی براساس گزارشات سازمان ملل متحد (۲۰۰۸-۱۹۹۱ میلادی)

کشورهای ارزیابی شده	درآمد سرانه تبدیل شده به قدرت برابری دلار (PPP)	عدد شاخص	رتبه ایران	سال ارائه گزارش	ردیف
کشورهای در حال توسعه		۰/۵۷۷	۹۲	۱۹۹۱	۱
کشورهای در حال توسعه		۰/۵۴۷	۹۰	۱۹۹۲	۲
کشورهای در حال توسعه		۰/۵۵۷	۱۰۳	۱۹۹۳	۳
کشورهای در حال توسعه		۰/۶۷۲	۸۶	۱۹۹۴	۴
کشورهای در حال توسعه		۰/۷۷۰	۷۰	۱۹۹۵	۵
کشورهای در حال توسعه		۰/۷۵۵	۶۶	۱۹۹۶	۶
کشورهای در حال توسعه		۰/۷۸۰	۷۰	۱۹۹۷	۷
کشورهای دنیا		۰/۷۵۸	۹۵	۱۹۹۸	۸
کشورهای دنیا		۰/۷۱۵		۱۹۹۹	۹
کشورهای دنیا	۵۱۲۱	۰/۷۰۹	۹۷	۲۰۰۰	۱۰
کشورهای دنیا	۵۵۳۱	۰/۷۱۴	۹۰	۲۰۰۱	۱۱
کشورهای دنیا	۵۸۸۴	۰/۷۲۱	۹۸	۲۰۰۲	۱۲
کشورهای دنیا	۶۰۰۰	۰/۷۱۹	۱۰۶	۲۰۰۳	۱۳
کشورهای دنیا	۶۶۹۰	۰/۷۳۲	۱۰۱	۲۰۰۴	۱۴
کشورهای دنیا	۶۹۹۵	۰/۷۳۶	۹۹	۲۰۰۵	۱۵
کشورهای دنیا	۷۵۲۵	۰/۷۴۶	۹۶	۲۰۰۶	۱۶
کشورهای دنیا	۷۹۰۰	۰/۷۵۹	۹۴	۲۰۰۷	۱۷
کشورهای دنیا	۱۰۰۳۱	۰/۷۷۷	۸۴	۲۰۰۸	۱۸

این گزارش حاکی از آن است که رتبه ایران در بین ۱۷۹ کشور جهان، با شاخص ۰/۷۷۷ رتبه ۸۴ را کسب نموده است و بدین ترتیب جایگاه مناسبی در بین کشورهای دارای توسعه انسانی متوسط رو به بالا احراز نموده است. این در حالی

است که درآمد سرانه تعدیل شده به قدرت خرید (دلار) در ایران بیش از ۱۰۰۰۰ دلار ذکر شده است (حداقل درآمد سرانه تبدیل شده به قدرت خرید ۲۸۱ دلار برای کشور کنگو و حداکثر ۷۷۰۸۹ دلار برای کشور لوکزامبورگ) که چنانچه صرفاً کشورها را بر مبنای درآمد سرانه مورد سنجش قرار دهیم جایگاه ایران در بین کشورهای جهان رتبه ۶۸ را حائز خواهد شد که از این حیث وضعیت کشور ایران تقریباً بالاتر از اغلب کشورهای آسیایی و منطقه خاورمیانه و تقریباً نزدیک به کشورهای با سطح توسعه انسانی بالایی باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع:

۱. مبانی توسعه اقتصادی - محمود روزبهان - انتشارات تابان
۲. گزارش های اقتصادی سازمان مدیریت و برنامه ریزی برای سالهای ۷۵، ۸۱ و ۸۲
۳. گزارش های توسعه انسانی سازمان ملل متحد (تعریف توسعه در گزارش سال ۹۰)
۴. ارقام جمعیت کشور، استان و شهرستانهای تهران و نتایج سرشماری نفوس و مسکن در سالهای ۱۳۸۵:۱۳۷۵ سایت مرکز آمار ایران
۵. سازمان آموزش و پرورش شهر تهران
۶. مدیریت آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران
۷. سازمان آموزش و پرورش شهرستانهای تهران
۸. مدیریت آموزش و پرورش استثنایی شهرستانهای تهران
۹. موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۱۰. اداره فناوری اطلاعات دانشگاه آزاد اسلامی
۱۱. ارقام تولید ناخالص داخلی برای کل کشور و استانها در سالهای ۸۰ تا ۸۴ در سایت مرکز آمار ایران
۱۲. گزارش های توسعه انسانی سازمان ملل در سالهای ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵